

En vision för framtidens utbildningar

Kommunfullmäktiges beredning för lärande

Innehållsförteckning

1 Inledning	3
1.1 Ordlista med förkortningar och definitioner	3
2 Sammanfattning och vision	5
3 Beredningens uppdrag	6
3.1 Uppdraget och avgränsningar	6
3.2 Syfte och mål	6
4 Genomförande	7
4.1 Föredragningar	7
4.2 Kombinerade studiebesök och föredragningar	7
4.3 Medborgardialog	8
4.4 Omvärldsgranskning	8
5 Utmaningar	10
5.1 Vi utbildar ungdomar för dagen, inte för framtiden	10
5.2 Ungdomar som saknar gymnasieutbildning	10
5.3 Minskat intresse för yrkesprogram	10
5.4 Studier på distans	11
5.5 Samverkan mellan utbildningsanordnare	11
5.6 Samverkan mellan utbildare och arbetsliv	11
5.7 Validering	12
6 Analys och reflektion	13
6.1 Literacy	13
6.2 Individualisering	13
6.3 Digitalisering	13
6.4 Flexibilitet och samarbete	14
6.5 Utbildningar som leder till jobb	15
6.6 Motivation	16
6.7 Praos betydelse för val av utbildning	17
6.8 Så mycket kontakt med arbetslivet som möjligt under studier	17
6.9 Kunskapsstaden	19
7 Slutsatser och rekommendationer	20

1 Inledning

Vad är grundtanken med utbildning - varför utbildar vi människor? Det handlar om att kompetensförsörja samhället. Men utbildning handlar också om att rusta eleverna att bli goda samhällsmedborgare. I läroplanen för gymnasieskolan står:

Skolan har uppgiften att till eleverna överföra värden, förmedla kunskaper och förbereda dem för att arbeta och verka i samhället. Skolan ska förmedla sådana mer beständiga kunskaper som utgör den gemensamma referensramen i samhället och som utgår från grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna som alla omfattas av.

Vad utbildning har för uppdrag handlar om vad som anses nödvändigt i samtidens samhälle. När vi pratar om framtidens utbildningar blir därför samhällsutvecklingen, eller kanske snarare uppfattningen om hur samhället utvecklas och varför, viktigt att titta på.

För när vi pratar om framtidens utbildningar handlar det om att

”Vi måste förbereda studenter för jobb och teknologier som ännu inte existerar... för att kunna lösa problem vi ännu inte vet är vårt problem”

Karl Fisch, rektor på Arapahoe High School, Colorado, USA

1.1 Ordlista med förkortningar och definitioner

APL	Arbetsplatsförlagt lärande (praktik på gymnasiets yrkesprogram)
Bildning	En bildad person är inte enbart allmänbildad eller utbildad utan även kultiverad och civiliserad. Ellen Key definierar bildning som <i>“Det som är kvar sedan vi glömt allt vi lärt oss”</i> .
Edtech	Education technology
LIA	Lärande i arbete (praktik på yrkeshögskolan)
Literacy	Förmågan att hantera information, granska den, tolka den och kommunicera den
Komvux	Kommunal vuxenutbildning
Kunskapsstaden	Ett profilområde i Kraftsamling 2.0
Prao	Praktisk arbetslivsorientering (praktik i grundskolan)
SCB	Statistiska centralbyrån
SFI	Svenska för invandrare
SKL	Sveriges Kommuner och Landsting
SOU	Statens offentliga utredningar

UNESCO

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization är FN:s organisation för att skapa fred genom ökat samarbete mellan medlemsländerna inom utbildning, vetenskap, kultur och kommunikation/information

Utbildningsanordnare

Avser i denna rapport alla som bedriver utbildning på gymnasial och högre nivå i kommunen oavsett huvudman.

2 Sammanfattning och vision

Kommunfullmäktige har gett beredningen för lärande i uppdrag att ta fram en vision för framtidens utbildningar. Denna rapport beskriver kunskapsinhämtningen som har bestått av bland annat nulägesbild, omvärldsbevakning och medborgardialog. Sedan följer en definition av utmaningar med tillhörande analys och slutsatser för att nå visionen som är:

En kunskapsstad år 2035 som präglas av

- Flexibilitet och agilitet
- Samordning och samarbete
- Motivation och samhällets förväntningar

... alltid med bildningen i fokus.

År 2035 är Ängelholm en framåtsträvande utbildningskommun med utbildningar i tiden som med lätthet anpassas och förändras efter samhällsutvecklingen, vilket förutsätter en flexibel organisation med gott samarbete mellan alla inblandade parter, interna som externa.

Ängelholm är en modig utbildningskommun vilket självklart innebär att följa lagar och nationella riktlinjer men att samtidigt kunna utmana och ligga i framkant genom att starta pilotprojekt i nära samarbete med forskning och med hjälp av digitaliseringens möjligheter.

Utbildningen är praktiskt orienterad utifrån näringslivets krav. Mål är tydligt kommunicerade och möts upp med flexibilitet och samarbete för att hitta den bästa lösningen för individen och i slutänden samhället.

Kunskapsstaden präglas av en bildningskultur och erbjuder en spännvidd i utbildningen där allas intresse kan tas tillvara på ett optimalt sätt.

År 2035 väljer nya invånare att flytta till Ängelholms kommun tack vare det goda ryktet som kunskapsstad.

3 Beredningens uppdrag

3.1 Uppdraget och avgränsningar

Beredningen har fått i uppdrag av kommunfullmäktige att ta fram en *vision* för *framtidens utbildningar* i Ängelholms kommun. Innan vi går vidare och presenterar visionen samt den analys och reflektion som ligger till grund för visionen behöver vi definiera begreppen i uppdraget.

Med *vision* menas en långsiktig målbild av ett önskat tillstånd.

Framtiden i det här fallet är med sikte på 2035. I uppdragets uppstartsskede beslutades i dialog med representanter från huvuduppdraget lärande och familj samt kommunfullmäktiges presidium att fokusera på form och organisation snarare än innehåll och specifika utbildningar.

Utbildningar har i det här uppdraget avgränsats till de utbildningar som är valfria, det vill säga från gymnasiet och uppåt, dock inte studieförbunden.

3.2 Syfte och mål

Arbetet ska leda fram till en vision av kommunens behov när det gäller utbildningar såsom gymnasium, yrkesutbildningar, Komvux, SFI och andra utbildningsformer.

Syftet är att attrahera unga, barnfamiljer och yrkesverksamma att bo och/eller verka i Ängelholm och nordvästra Skåne.

Målet är att stärka Ängelholms kommun som kunskapsstaden och att Ängelholms kommun erbjuder kvalitativa utbildningar för att möta arbetsmarknadens framtida behov.

4 Genomförande

Minnesanteckningar från samtliga föreläsningar, studiebesök, sammanställningar av resultat från medborgardialoger, rapporter etc. finns samlat i web-dariet, [diarienummer 2016/44](#).

4.1 Föredragningar

4.1.1 Jonas Trulsson, planeringschef lärande och familj

Presenterar nuläget vad gäller utbildningar på gymnasienivå och uppåt i Ängelholms kommun.

4.1.2 Mathias Jostvik, rektor Komvux

Presenterar Komvux och tankar kring framtidens utbildningar kopplat till Komvux verksamhet.

4.1.3 Peter Arvebro, enhetschef för högre utbildning och kompetens Familjen Helsingborg

Redovisar det aktuella läget gällande utbildning, arbetsmarknad, värderingar, rörelser och övriga preferenser hos våra kommunmedborgare och arbetsgivare i Familjen Helsingborg.

4.1.4 Fredrika Hass Bergendorff, kvalitetsutvecklare lärande och familj

Redovisar huvuduppdraget lärande och familjs omvärldsbevakning med megatrender och trender som påverkar kommunens medborgare.

4.2 Kombinerade studiebesök och föredragningar

Varje studiebesök inleds med en föredragning av en eller flera representanter från utbildningsanordnaren och följs av ett samtal där beredningen i förväg förberett ett antal frågor att diskutera. I de fall det har varit aktuellt har beredningen även fått en rundvisning.

4.2.1 Munka folkhögskola

Roger Sjunner, lärare och kursansvarig och Sofia Karlsson, studie- och yrkesvägledare, presenterar verksamheten och utbildningarna Munka folkhögskola erbjuder. Samtal om tankar kring framtidens utbildningar, samarbete med kommunen och andra utbildningsanordnare.

4.2.2 Trafikverksskolan

Victor Finn, skolchef, och Malin Nyman, marknadsansvarig presenterar Trafikverksskolan som drivs som ett eget bolag inom Trafikverket och består av tidigare Järnvägsskolan och utbildningscenter.

4.2.3 Valhall college

Linus Silow, rektor, och Per Wikström, lärare på Restaurang- och livsmedelsprogrammet, Michael Borgström, lärare på Bygg- och anläggningsprogrammet, och Malin Björnsing, lärare på Barn- och fritidsprogrammet, berättar om yrkesprogrammen på Valhall och om hur framtidsprognosen för dessa ser ut.

4.2.4 Arbetsförmedlingen

Björn Salmén, företagsrådgivare Af Skåne Väst, berättar om kompetensförsörjningsfrågor för framtiden.

4.3 Medborgardialog

4.3.1 Utbildning och workshop

Beredningskoordinatorerna Sofie Johansson och Cecilia Christensen håller en utbildning och övning i helgrupp samt i mindre grupper som resulterar i:

Syfte (varför ska vi ha dialog)? För att undersöka vilka behov och önskemål som finns kring framtidens utbildningar.

Mål (vad ska vara uppnått när dialogen är avslutad)? Beredningen ska ha pratat med medborgarna om behov och önskemål för framtidens utbildningar och sedan sammanställt ett underlag. Målet är att kunskapsnivån ska ha ökat dels hos beredningen avseende medborgarnas behov och önskemål dels hos medborgarna avseende begreppet kunskapsstaden.

Ämne (vad ska dialogen handla om)? Kunskapsstaden Ängelholm

Målgrupp (Vilken/a är målgrupperna)? Ungdomar (15-30 år) och arbetsgivare (både offentliga och privata)

4.3.2 Fika med en politiker

Vid två tillfällen i januari 2017 har ledamöter från beredningen fikat med ungdomar på Espresso house som svarat på frågor om drömyrke och utbildningsplaner över en kopp kaffe.

4.3.3 Cafédialog på Komvux

Tre av beredningens ledamöter träffade i januari 2017 elever från Komvux i en cafédialog om kunskapsstaden Ängelholm, utbildningsdrömmar och önskemål för framtidens utbildningar.

4.3.4 Sopplunch med näringslivet

Beredningens ordförande presenterade uppdraget och genomförde en mentometerundersökning där företagare i kommunen svarade live genom sina mobiltelefoner under näringslivets sopplunch i februari 2017.

4.3.5 Fokusgrupp med Ängelholms kommun och Region Skåne

Lena Östblom, HR-chef och Mikael Nyström, HR-utvecklare i Ängelholms kommun samt Anders Lindahl, HR-chef Hälsostraden Ängelholm träffas i ett samtal om kompetensförsörjning kopplat till framtidens utbildningar.

4.4 Omvärldsgranskning

4.4.1 Forskningsartiklar och PM

Dahlstedt M, *Så fostras en medborgare*

Heldmark T, *Vad elever behöver kunna i framtiden* (Göteborgs universitet)

Nylander L, *I framtiden formulerar eleverna problemen* (Kungliga Tekniska Högskolan)

Persson-Stenborg A, *Sambällsutvecklingen och dess betydelse för skolan*
Öhrbom D, *Vem får oss att tänka som vi gör om utbildning?* (Högskolan i Gävle)

4.4.2 Media

Artikelserie i Helsingborgs dagblad hösten 2016 om lågutbildade unga
Insändare i Helsingborgs dagblad "Min mening", 2017-03-06
Reportage i Helsingborgs dagblad 8till5 om digital skola, 2017-03-04

4.4.3 Rapporter

EU, *Europaparlamentets och rådets rekommendation om nyckelkompetenser för livslångt lärande*
(2006/962/EG)

Helsingborgs stad/Familjen Helsingborg, *Inventering av framtida kompetensförsörjning i Helsingborgsregionen*

SCB, *Arbetskraftsbarometern 2016*

SCB, *Tema: Distansutbildning på högskolan*

SCB, *Trender och prognoser 2014, befolkningen-utbildningen-arbetsmarknaden med sikte på år 2035*

Skolinspektionen, *Distansutbildning vid kommunal vuxenutbildning*

Skolinspektionen, *Gymnasial lärlingsutbildning – en kvalitetsgranskning av gymnasial lärlingsutbildning*

Skolverket, *Läroplan, examensmål och gymnasiegemensamma ämnen för gymnasieskola 2011*

SOU 2016:77, *En gymnasieutbildning för alla – åtgärder för att alla unga ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning*

Ängelholms kommun, *Ung i Ängelholm – En väg in – från projekt till mötesplats*

Ängelholms kommun, *Omvärldsanalys Ängelholm 2016-2017- Megatrender och trender som påverkar kommunens medborgare*

Ängelholms kommun, *Plan för utveckling av IT och digitalisering*

4.4.4 Övrigt

Kommunförbundet Skåne, *Plug In 2.0*

Öresund direkt, *Danska lärlingsutbildningar*

5 Utmaningar

5.1 Vi utbildar ungdomar för dagen, inte för framtiden

Behovet att minnas specifika fakta minskar när all information finns tillgänglig digitalt. Vi lever i en föränderlig värld med teknologiska och kunskapsmässiga innovationer. Digitaliseringen medför att vi mer eller mindre alltid har information på tillgängligt avstånd vilket gör oss mindre motiverade att memorera. Detta påverkar framtidens utbildningar på ett grundläggande sätt.

- *Vi behöver omdefiniera vad som är viktig kunskap för framtiden. Det som under rätt lång tid varit centralt i skolan, att lära ut faktakunskaper, förbereder inte elever för ett arbetsliv som kräver kontinuerligt lärande.*

Annika Lantz-Andersson, forskare i pedagogik vid Göteborgs universitet

5.2 Ungdomar som saknar gymnasieutbildning

Det allra flesta ungdomar i Sverige börjar gymnasieskolan efter avslutad grundskola. Även om det är en frivillig skolform är chansen till jobb och inkomst minimal för en sextonåring med bara grundskola i bagaget. En gymnasieutbildning ger framtidskompetenser som möjliggör ett livslångt lärande och studier visar att en gymnasieexamen är avgörande för god etablering på arbetsmarknaden och för att kunna gå vidare i utbildningssystemet. Att ha klarat gymnasiet har inte bara med kunskaperna att göra, det ses som ett tecken bland arbetsgivarna på att den unga människan kan arbeta uthålligt och disciplinerat.

Enligt uppgift från Skolverket har 8 av 10 tjugotåringar i Ängelholm en fullföljd gymnasieutbildning (2013, vikt är senast tillgängliga uppgift i Skolverkets databas). För de 2 av 10 som saknar gymnasieexamen är bilden komplex. Några få börjar aldrig gymnasiet, några hoppar av gymnasiet men många deltar i utbildning under tre år men med ofullständiga betyg som gör att de alltså inte får en gymnasieexamen utan ett studiebevis. En del läser in sin gymnasieutbildning senare, på bland annat Komvux. Bland tjugofemåringarna har nästan 9 av 10 som lägst en gymnasial utbildning enligt statistik från SCB. Generellt för Sverige är att fler män än kvinnor saknar gymnasieutbildning.

Avhopp från gymnasiet blir en kostnad både för samhället och för individen. Avhoppet och den ofullständiga skolgången ger dessa ungdomar sämre chanser på arbetsmarknaden. Mer än en tredjedel av alla lågutbildade saknar arbete. Låg utbildning är den största riskfaktorn hos unga för att hamna i aktivitetsersättning, motsvarigheten till förtidspension. Lågutbildade har betydligt sämre hälsa och lägre tillit såväl till familjen och andra människor som till myndigheter, sjukvård och det demokratiska samhället. Därför går låg utbildning också hand i hand med antidemokratiska värderingar.

5.3 Minskat intresse för yrkesprogram

Både på yrkesprogrammen i gymnasieskolan och på Trafikverksskolans gymnasieingenjörsprogram uppgav man svårigheter att fylla platserna till utbildningarna trots att där finns ett stort behov av utbildad arbetskraft inom dessa yrkesområden och många elever får arbete direkt efter examen.

För unga idag är det inte alltid lätt med alla val som måste göras, exempelvis utbildningsval. Resultatet av medborgardialogerna visar att många av de ungdomar beredningen pratat med upplever svårigheter med att skaffa sig en överblick av olika utbildningsalternativ vilket gör det svårt att välja rätt utbildning. Enligt vissa studier vill många ungdomar skjuta yrkesval på framtiden genom att välja utbildningar som ses som generella. Sökmönster visar att ungdomar i allt högre utsträckning väljer högskoleförberedande program och

utbildningar med ett mer generellt innehåll.

En annan förklaring till att ungdomars intresse för yrkesprogram fortsätter minska kan vara press från föräldrar, och i förlängningen från samhället, att läsa teoretiska program för att kunna läsa vidare på högskolenivå. Vi har ett utbildningssystem i Sverige som är fritt uppbyggt vilket kan uppfattas rörigt. Kunskapen om hur utbildningssystemet och utbudet ser ut når inte ut. Det finns möjlighet att läsa ett yrkesprogram och välja till teoretiska kurser som ger behörighet som krävs för vidare studier men det kräver aktiva val. Det ställer i många fall krav på att elever får information om möjligheterna.

5.4 Studier på distans

Distansstudier blir allt mer populära, mycket tack vare att de är flexibla och förenklar vardagen för den som vill kunna kombinera en utbildning med jobb eller familjeliv. Men statistik från SCB visar att studenter som bedriver högskolestudier på distans presterar betydligt sämre än de som har lärarledd närundervisning. En stor andel tenderar inte utan läser kanske för att berika sig snarare än för att få en utbildning vilket gör att den formella valideringen saknas och påverkar det totala resultatet. En kvalitetsgranskning av Skolinspektionen av distansutbildningen inom den kommunala vuxenutbildningen i 18 slumpvis valda kommuner visar att elever som läser på distans riskerar att få en sämre utbildning än den som ges i skolans lokaler och att risken är stor att de avbryter sina studier i förtid.

5.5 Samverkan mellan utbildningsanordnare

I Ängelholm finns flera utbildningsanordnare som erbjuder utbildningar på gymnasienivå och uppåt i olika former, exempelvis gymnasieskola, Komvux och folkhögskola. Beredningen har under uppdraget träffat flera av dem och kan konstatera att alla efterfrågar mer samarbete och utarbetade kanaler dem emellan. Beredningens upplevelse är att det saknas ett gemensamt fokus och satta mål för samarbete som samtliga utbildningsanordnare kan förhålla sig till. Idag saknar kommunen en övergripande bild av vilka högre utbildningar och utbildningsanordnare som finns i kommunen och en funktion som arbetar aktivt med den frågan. Det finns på Familjen Helsingborgsnivå.

5.6 Samverkan mellan utbildare och arbetsliv

Utbildningar där det finns en hög grad av samverkan mellan utbildare och arbetsliv som t.ex. yrkesprogram på gymnasiet, där man har arbetsplatsförlagt lärande (APL) eller yrkeshögskolan, där man har lärande i arbete (LIA), har en hög andel studenter som går direkt ut i anställning.

Möjligheten till olika former av lärlingskap och praktik som en del av utbildning är en god väg in på arbetsmarknaden eftersom både arbetsgivare och arbetstagare ges möjlighet att se att det fungerar på arbetsplatsen. Vid medborgardialogen med arbetsgivarna tyckte majoriteten att det var viktigt att ta emot praktikanter. Men på frågan om företaget tar emot praktikanter svarade ändå en fjärdedel att det gör man inte. Många mindre arbetsgivare har svårt att ta emot praktikanter.

Bland eleverna som beredningen pratat med under medborgardialogen ”fika med en politiker” på Espresso house tyckte få, i de fall de haft en praktikperiod, att den hade lett till en viss utbildningsinriktning. Många upplevde att man blivit tilldelad praoplats på grundskolan utan hänsyn till intresse och önskemål. Man saknade överskådlighet och överblick över vilka praoplats som finns och hur de förmedlas. Upplevelsen är att studie- och yrkesvägledarna lägger mycket tid på att individuellt ”jaga” praoplats likaså lärarna på yrkesprogrammen för APL-plats.

SFI-eleverna beredningen träffat vid medborgardialogen på Komvux efterfrågade praktik för kontakt med arbetslivet och i förlängningen med samhället. Både för förbättrad språkinläring och för ökad integration.

5.7 Validering

I och med ett ökat flyktingmottagande uppstod ett behov av bättre strukturer för validering. De nyanlända som har utbildningar med sig är efterfrågade bland arbetsgivare i Sverige men här krävs det ofta validering för att de ska komma ut i arbete. Komvux i Ängelholm validerar vård- och omsorgsprogrammets alla kurser. Därutöver finns valideringsmöjligheter genom samarbetet i Familjen Helsingborg. Här ser beredningen en utvecklingsmöjlighet att utvidga valideringsmöjligheterna lokalt tillsammans med gymnasieskolan. På nationell nivå finns ett behov av ett fungerande system för validering av reell kompetens. Valideringen haltar fortfarande eftersom det inte finns något gemensamt ramverk och valideringstiden är för lång.

6 Analys och reflektion

6.1 Literacy

Istället för att fokusera på faktakunskaper behöver framtidens utbildning ge eleverna en förmåga att arbeta med komplex information från många olika källor. Eleverna behöver kunna använda informationen, sätta samman den, granska den och se sammanhang i den.

UNESCO lyfter fram ”the five Cs” som speciellt viktiga kompetenser för att delta som en aktiv medborgare i samhället: comprehension (förståelse), critical thinking (kritiskt tänkande), creativity (kreativitet), cross-cultural awareness (interkulturell medvetenhet), samt citizenship (medborgarskap).

Förmågan att söka upp och hantera information, tolka den och kommunicera den kallas inom skolforskningen för *literacy* och omfattar allt från att kunna tolka svåra tabeller till att värdera ett inlägg på en blogg. *Bildning* är en närliggande översättning som aktualiserar fokus på förmågor och färdigheter snarare än faktakunskaper.

Under medborgardialogerna har beredningen ställt frågan om hur viktiga olika kompetenser och egenskaper är vid en rekrytering. Förmågan att kunna kommunicera på arbetsplatsen, social och kulturell kompetens och förståelse för arbetslivets krav är viktigt för arbetsgivarna när de söker medarbetare. Här ser beredningen att arbetsgivarna redan idag efterfrågar vad forskningen säger är viktig kunskap för framtiden.

6.2 Individualisering

När beredningen tittat på megatrender och trender som påverkar kommunens medborgare är individens valfrihet en sådan. Kopplat till framtidens utbildningar tänker beredningen att individualisering kan gälla såväl innehåll och metod som omfång, nivå och arbetstempo.

Flera av de ungdomar beredningen pratat med vid medborgardialogerna betonade att det var viktigt för dem att kunna kombinera studier med arbete. Ett sätt att möta detta behov är att erbjuda en mix av dag-, kvälls- och distanskurser. Utbildningen behöver inte bedrivas 8-17 måndag till fredag. Kan vi erbjuda den elev som har lång restid till skolan utbildning på distans någon dag per vecka? Och ska den som vill få möjlighet att tentera av kurser på gymnasiet för att istället läsa högskolekurser redan under gymnasietiden? Det här handlar om hur vi kan arbeta med individuellt anpassad utbildning för att öka motivationen.

De ungdomar beredningen har talat med under medborgardialogerna efterfrågar i första hand lärarledd närundervisning. Distansutbildning, som ställer höga krav på studiedisciplin och självständighet, var inte lika efterfrågat som beredningen trodde. Däremot efterfrågades mer närundervisning med flexibla tider. En sammanhållen kontext för eleven samt ett aktivt lärarstöd är centralt för att fler ska klara sina studier.

Många ungdomar poängterar hur viktig den sociala kontakten som fås vid närundervisning är. Särskilt SFI-eleverna beskriver hur de tidigare varit ensamma och att utbildningen gett dem möjlighet att träffa andra och få nya vänner. Studier på distans ger inte den sociala kontakten.

6.3 Digitalisering

Den digitala kompetensen är central för att få ett arbete i framtiden. I det digitaliserade samhälle vi lever behövs mycket få personer som ägnar sig åt att räkna ut saker. Det är något som datorprogrammen kan hjälpa oss med. Men behovet är enormt av människor som kan beskriva problem så att datorerna kan bearbeta dem och lika många behövs för att värdera lösningarna. Trots det handlar exempelvis matematikundervisning idag nästan

enbart om att lösa problem. Framtidens utbildningar behöver istället lära eleverna att formulera problemen och att bedöma rimlighet i olika lösningar.

Beredningen vill se en fortsatt satsning på den digitala kompetensen i syfte att göra undervisningen mer inspirerande och effektiv. Om tio år är det förmodligen otänkbart att arbeta med papper i skolan. Nya tekniska lösningar kommer att takta upp digitaliseringen inom skolan. Med artificiell intelligens och edtech-lösningar kan varje elev få en individuell utbildningsplan. Vi behöver se möjligheterna i att använda datorerna till att ta fram individuella utbildningar.

Mycket av den infrastruktur som krävs för att edtech ska ta fart är på plats, exempelvis möjligt till konstant uppkoppling. Ängelholms kommun behöver ta tillvara på de pedagogiska möjligheter som kommer med edtech, och utnyttja den digitala teknikens resurser på många fler sätt än ”en dator per elev”, för att göra undervisningen mer inspirerande och effektiv.

6.4 Flexibilitet och samarbete

Det samarbete som finns mellan utbildningsanordnare i kommunen idag är främst genom studie- och yrkesvägledarna. Tidigare fanns ett vuxenutbildningsråd i kommunen där olika utbildningsanordnare som exempelvis Munka folkhögskola, vuxenutbildningen och Trafikverksskolan var representerade. Det var ett kommunövergripande samarbete när det gäller utbildningsfrågor på initiativ av kommunen. De utbildningsanordnare i kommunen som beredningen har träffat under uppdraget har alla efterfrågat ett sådant forum.

I andra kommuner exempelvis Härjedalens kommun har man arbetat framgångsrikt med gemensamma kurser för gymnasiet och vuxenutbildning. Lediga platser på gymnasiet fylldes på med elever från kommunens vuxenutbildning. Beredningen ser bara samordningsvinster med detta. Dels vad gäller lärare dels vad gäller lokaler och utrustning. Vi har lediga platser på flera av yrkesprogrammen på gymnasiet som vi borde kunna erbjuda elever inom vuxenutbildningen.

Tyresö kommun har samlat vuxenutbildning inom många områden och på olika nivåer inom något de kallar C3L – centrum för livslångt lärande. Det handlar om yrkesutbildningar, lärlingsutbildningar, yrkeshögskoleutbildningar, SFI, Komvux m.fl. Man erbjuder såväl grundläggande utbildning som utbildning som leder till yrke och i olika former dag-/kväll- och distanskurser. Att samla och marknadsföra utbildningarna under ett gemensamt paraply var något som de ungdomar beredningen träffat under medborgardialogerna efterfrågade i Ängelholm.

Det handlar även om flexibilitet och samarbete vad gäller lokaler. Competensum som har sitt säte i Ängelholm och där Ängelholms kommun är delägare bedriver idag sina utbildningar i Helsingborg eftersom det saknades lokaler i Ängelholm. Vid beredningens studiebesök på Trafikversskolan framkom att där fanns tomma lokaler. Beredningen ser flera samordningsvinster med att utbildningsanordnare träffas i ett forum som samordnas av kommunen, exempelvis för att lösa lokalfrågor.

6.5 Utbildningar som leder till jobb

SCBs arbetskraftsbarometer och andra rapporter visar att det finns stora behov av arbetskraft inom vissa områden medan behovet minskar inom andra.

Vi måste tidigt informera elever som går i högstadiet om hur arbetsmarknaden ser ut. Här har studie- och yrkesvägledarna en nyckelroll. Men även arbetsgivare, både offentliga och näringslivet, har en uppgift i att bättre visa yrkesinnehåll och utmana felaktiga föreställningar kring vad specifika yrken innebär. ”Upplivningsverkstad” som Hälsostaden Ängelholm anordnar för elever på högstadiet i syfte att få fler ungdomar att intressera sig för vårdrivet är ett exempel.

Ett annat förslag till hur vi kan göra valet till gymnasiet till en mer välgrundad process för eleverna är att låta elever i årskurs 9 göra tester och intervjuer som komplement till en traditionell antagningsprocess, liknande Yrkeshögskolan. Då skulle elevernas ges möjlighet att redan under antagningsprocessen fundera kring vilken utbildning som passar dem bäst vilket i förlängningen kunde medföra att fler fullföljer gymnasiet. Här finns nationella krav på antagningsförfaranden och riktlinjer som säkert begränsar möjligheterna men beredningen vill ändå med detta exempel lyfta att vi i en vision bör tänka utanför boxen för att göra valet till gymnasiet till en mer välgrundad process för eleverna.

Yrkesprogrammen på gymnasieskolan arbetar redan idag aktivt med olika marknadsföringsinsatser för att locka fler att söka. Beredningen ser behov att stärka upp det arbetet och förtydliga gentemot elevernas föräldrar att möjlighet finns att välja till kurser på yrkesprogrammen för högskolebehörighet. Där behöver bli en attitydförändring i samhället där det är precis lika fint att gå en yrkesutbildning som en teoretisk utbildning och där man som elev inte tror att man väljer bort möjligheten att kunna studera vidare på högskola redan vid valet till gymnasieprogram.

6.6 Motivation

Deltagandet i gymnasieutbildning är högt men genomströmningen är problematisk. SKL pekar på att ett bra bemötande och tydliga mål är avgörande för att behålla elevernas motivation. Beredningen vill här poängtera vikten av goda pedagoger och ett tydligt ledarskap.

Betydelsen av ett flexibelt utbud för att eleven ska hamna på rätt utbildning lyfts också fram som en faktor för att gå klart sin utbildning. Beredningen menar att en gemensam bas "common core" där så många kurser som möjligt är gemensamma under det första studieåret på gymnasiet och där det sedan är möjligt att välja inriktning, utan att behöva hoppa av eller gå om, borde minska avhopp och möjliggöra för fler att få en gymnasieexamen. Huruvida ett sådant upplägg är möjligt bör utredas i framtiden.

Att utöka samarbetet mellan studie- och yrkesvägledarna från olika utbildningsanordnare och ge dem utrymme att arbeta agilt med individen i fokus kunde ge fler elever möjlighet att hitta en utbildningsform som passar dem. På folkhögskolan fick beredningen höra om elever som inte lyckats i gymnasiet men som på folkhögskolan inte bara klarat studierna utan i flera fall också gått vidare till högskolestudier. I ett forum där alla utbildningsanordnare i kommunen möts kan det handla om att göra det lättare för elever att byta mellan olika utbildningar och att arbeta agilt för att eleven ska behålla motivationen.

Läroplanen för gymnasieskolan säger att utbildning ska främja elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. I en insändare på Min mening i Helsingborgs dagblad den 6 mars 2017 skriver en ung Ängelholmare att

"Dagens skola är verkligen i behov att tänka om vad det gäller att skapa kreativa och lyckliga individer som brinner för det de gör och lär sig."

Att glädje, kreativitet och personlig utveckling är viktigt för motivationen framkom även under medborgardialogerna. Beredningen ser en koppling till de tydliga trenderna inom globalisering, individualisering och digitalisering. Till exempel finns en minskad motivation att lära faktakunskaper eftersom det upplevs helt onödigt då vi med internet i fickan har svaret genom att googla. Medan de sociala förmågorna, som att vara skicklig på att göra presentationer, blir allt väsentligare och mer motiverat att lära sig mer om.

Plug In 2.0 är ett projekt inriktat mot ungdomar i åldern 15-24 år som drivs av SKL ihop med nio regioner. Uppdraget är att öka andelen bland dem som är inskrivna på ett gymnasieprogram att erhålla gymnasieexamen, så att de i nästa steg ska ha större förutsättningar att kliva in på arbetsmarknaden. I Skåne har sju kommuner deltagit (eller deltar fortfarande): Trelleborg, Klippan, Bromölla, Burlöv, Lund, Malmö och Vellinge. Resultaten visar att de flesta skolor har behållit arbetssättet även efter avslutad projektperiod eftersom försöken har fallit så väl ut.

En närvarande lärare och det sociala sammanhanget är viktigt för motivationen enligt resultatet från medborgardialogerna. Leif Klingensjö, sektionschef på SKL och ansvarig för Plug In, menar att den gemensamma nämnaren bland de elever som riskerar att hoppa av är att anknytningen till skolan saknas.

Beredningen ser att det behövs kompetenser som stödjer lärarrollen, exempelvis lärarassistenter eller coacher liknande pluginmodellen för att ta hänsyn till den en enskilde

elevens behov, och verkligen förstå varför den inte lyckas med studierna. Ändamålsenliga lokaler och effektiva allmänna kommunikationer för att ta sig till och från utbildningen är också viktigt för motivationen.

6.7 Praos betydelse för val av utbildning

Beredningens uppdrag sträcker sig inte till grundskolan men beredningen vill ändå poängtera vikten av en medvetet hanterad prao under högstadiet eftersom denna, rätt skött, kan vara mycket betydelsefull för val av utbildningsinriktning. Exempelvis så har man sett att bland de åtta elever som gjorde sin prao inom Hälsostaden valde hälften att läsa vidare på en vårdutbildning. Fler elever behöver få upp intresse för de utbildningar vi vet leder till jobb.

Prao är ett bra tillfälle för arbetsgivare att utmana felaktiga föreställningar kring vad specifika yrken innebär. Men för att prao ska fungera önskvärt krävs att kommunen tillsammans med näringslivet tar en ny aktivare roll kring prao; inför, under och efter.

Beredningen ser behov av en funktion som kan ta ett samordnande ansvar för all praktik inom utbildning, på alla nivåer i kommunen. Idag är det svårt att hitta praktikplatser och där är konkurrens mellan olika utbildningsanordnare, och arbetsmarknadsenheter, om praktikplatserna. Det finns även mycket att vinna på att samordna fortbildningstillfällen för handledare etc.

6.8 Så mycket kontakt med arbetslivet som möjligt under studier

Gemensamt för utbildningar som innehåller nära kontakter med arbetsgivare och gärna längre praktikperioder, oavsett om utbildningen är på gymnasial eller högre nivå, är att de i många fall leder till en anställning. Beredningen anser att även teoretiska program på gymnasieskolan borde gynnas av praktikperioder.

Yrkesprogram i gymnasieskolan

Yrkesprogrammen i gymnasieskolan borde vara eftertraktade eftersom vi ser att de leder till jobb. Ändå har vi tomma platser på våra yrkesprogram i gymnasieskolan. Beredningen tror att det dels handlar om att bli bättre på att marknadsföra att yrkesprogrammen erbjuder möjlighet att välja till kurser som gör det möjligt att studera vidare och att inga dörrar för vidare studier är stängda. Dels kan det finnas en poäng i att fundera kring ersättning i

samband med perioderna av arbetsplatsförlagt lärande. Ersättning till eleven för att öka motivationen men även till arbetsgivaren som tar emot eleven. Om inte annat så för att täcka omkostnader. Idag får arbetsgivare på byggprogrammet ersättning genom ett samarbete med Sveriges byggindustrier. Beredningen tror att ett ekonomiskt incitament hade ökat intresset för utbildningarna både bland studenter och mindre företag.

Gymnasial lärlingsutbildning

Gymnasial lärlingsutbildning är en utbildningsform vi idag inte har i Ängelholms kommun. Men det finns intresse från minst en stor arbetsgivare att fördjupa samarbetet kring yrkesprogrammen och satsa på en lärlingsutbildning. De fyra nationella gymnasieprogram som har flest lärlingar är bygg- och anläggningsprogrammet, fordons- och transportprogrammet, handels- och administrationsprogrammet samt vård- och omsorgsprogrammet. En nationell granskning av Skolinspektionen visar på stora skillnader i kvalitet mellan skolorna och att gymnasieskolorna i många fall är ovana vid att handskas med den flexibilitet som lärlingsutbildningen kräver.

I Danmark erbjuds "erhvervsuddannelser" som är yrkesutbildningar på gymnasienivå med mycket praktiskt lärande, en form av lärlingsutbildning. Som lärling i Danmark får man en elevlön, även för perioder av teoretisk utbildning. Utbildningarna kan läsas av alla som har en avslutad grundskoleutbildning, det finns ingen åldersgräns uppåt, vilket gör att utbildningsformen riktar sig även till vuxna som vill skola om sig.

Beredningen ser positivt på att utveckla gymnasiala lärlingsutbildningar och tror att en framgångsfaktor är att ha ett väl utvecklat samarbete med arbetsgivare för att få ett stort engagemang och hög kvalitet i det arbetsplatsförlagda lärandet. Beredningen hänvisar till resonemanget om ersättning i stycket om yrkesprogram i gymnasieskolan här ovan. Detta gäller även lärlingsutbildningar där det ekonomiska incitamentet blir än viktigare eftersom perioderna av arbetsplatsförlagt lärande är längre. Akademi Båstad har sökt statliga medel för att ersätta arbetsgivare som tar emot praktikanter från gymnasial lärlingsutbildning. Denna typ av möjligheter bör utredas.

Yrkes-SFI

Yrkes-SFI är ett samarbete mellan alla skånska kommuner med syfte att de studerande ges möjlighet att snabbt lära sig det svenska språket och yrkesspråket som hör till branschen, få kunskap om yrkesområdet, få yrkesutbildning samt yrkesbevis/certifikat. Yrkes-SFI består av tre spår; arbetsmarknadsutbildning med integrerad SFI (AUB), yrkesvux med integrerad SFI och akademikerspår. De SFI-elever på Komvux som beredningen träffade i medborgardialogen efterfrågade precis den här typen av utbildning i Ängelholm. Flera av de SFI-elever beredningen mött understryker vikten av att det finns en utbildning på orten eftersom man har familj och livspusslet kräver att man studerar i närheten. Komvux i Ängelholm planerar att starta två yrkes-SFI, inom vård och inom handel hösten 2017. Detta menar beredningen är helt rätt väg att gå och är något som bör utvärderas och eventuellt utvecklas att gälla fler yrkesområden.

Yrkeshögskola

Vid medborgardialogen med företagare i kommunen på näringslivets sopplunch kunde beredningen konstatera att nästan en tredjedel efterfrågade en yrkeshögskoleutbildning vid framtida rekrytering. I Ängelholm erbjuds idag yrkeshögskoleutbildningar genom Trafikverksskolan. Competensum är en annan utbildningsanordnare med säte i Ängelholm som erbjuder yrkeshögskoleutbildningar i Helsingborg.

Yrkeshögskolan lockar ofta en målgrupp som är något äldre än vad högskolan gör och som redan bildat familj och söker ett utbildningsalternativ som ligger nära där man bor och som man vet leder till arbete. Här finns en möjlighet för äldre som saknar en högre utbildning och de som vill skola om sig och byta yrke. Även de personer som flyttar till en ort för att läsa en yrkeshögskoleutbildning stannar ofta kvar eftersom man får arbete efter praktikperiod (LIA) i något av de lokalt deltagande företagen.

Beredningen anser utifrån resonemanget ovan att yrkeshögskola är en bra utbildningsform och något vi kunde utveckla i Ängelholm. Utbildningarna ska vara behovsstyrda och yrkeshögskolan är mer flexibel och snabbriktig än till exempel högskoleutbildningar vad gäller att starta nya utbildningar. Inom Familjen Helsingborg tittar man på behov i regionen och presenterar det för anordnare av yrkeshögskola i så kallade briefs, i syfte att locka fler att starta utbildningar i regionen. Här finns stor potential men det krävs en funktion som arbetar och utvecklar de här frågorna utifrån ett Ängelholmsperspektiv i nära samarbete med såväl näringslivet som de offentliga arbetsgivarna i kommunen.

6.9 Kunskapsstaden

I kommunens vision Kraftsamling 2.0 står:

Mål 2: *En växande andel av näringslivet ska vara kunskapsintensivt och ett profilområde är "kunskapsstaden".*

Indikatorer: *Ängelholm skall medvetet arbeta för att ha en hög kvalitet på utbildningarna i kommunen och ett stärkt fokus på fler utbildningsmöjligheter i kommunen.*

Under medborgardialogerna har beredningen frågat ungdomarna om begreppet kunskapsstaden. Svaren visar att kunskapsstaden inte är förankrat hos medborgarna men att de som beredningen har pratat med ändå har en tydlig bild av vad begreppet skulle kunna innehålla till exempel bra lärare och ett varierat utbud av utbildningar även på högre nivå. Beredningen instämmer i att bra ledarskap och kompetenta pedagoger, som ges mandat att utföra sitt yrke, är avgörande för att vara en kunskapsstad.

En annan tanke hos deltagarna i medborgardialogerna var kunskapsstaden som en fysisk plats där man samlar alla högre utbildningar på ett ställe, i ett campus, i närhet till goda allmänna kommunikationer och service. Redan idag ser beredningen kluster av utbildningar som vi skulle kunna utveckla.

Inom den tidigare organisationen arbetade barn- och utbildningsförvaltningen med begreppet kunskapsstaden och definierade det utifrån sin verksamhet. Beredningen menar att Ängelholms kommun behöver ta en bredare ansats för att vara en modig utbildningskommun, då visionen gäller hela kommunen och utbildningsanordnare på flera nivåer. Är det kommunens intention att vara en kunskapsstad måste vi arbeta aktivt med det och förankra kunskapsstaden både internt, hos politiker och tjänstepersoner, och externt bland medborgarna och näringslivet.

7 Slutsatser och rekommendationer

Beredningens vision är en kunskapsstad år 2035 som präglas av:

- Flexibilitet och agilitet
- Samordning och samarbete
- Motivation och samhällets förväntningar

... alltid med bildningen i fokus.

Därför ska Ängelholms kommun:

- erbjuda utbildningar som möter de krav det digitala samhället ställer på medborgarna. Skolorna och samhället i stort är redo för ny teknik och Ängelholms kommun ska gå i bräschen för detta.
- erbjuda flexibla utbildningar som ger fler möjlighet att studera och lyckas med sina studier. Ett exempel är att erbjuda komvuxelever utbildningsplatser på gymnasieskolans yrkesprogram.
- erbjuda utbildningar med goda pedagoger och tydligt ledarskap.
- arbeta aktivt i nära samarbete med näringslivet för att fler utbildningsanordnare ska etablera sig i kommunen.
- ha en funktion som arbetar med samordning av högre utbildning (gymnasiet och uppåt) och som har en övergripande roll och överblick med koppling till arbetsmarknadsfrågor.
- ha en funktion som i nära samarbete med näringslivet har ett samordningsansvar för all praktik (inom utbildning) och som därmed frigör tid för studie- och yrkesvägledare och lärare som hade kunnat arbeta mer med motivation.
- återinrätta ett vuxenutbildningsråd eller ett liknande forum där utbildningsanordnare i kommunen möts.
- utreda möjligheterna till ett campus, där man samlar högre utbildningar på ett och samma ställe.
- samarbeta regionalt kring valideringsfrågor och undersöka möjligheten att fler utbildningsanordnare i kommunen, till exempel gymnasieskolan, validerar.
- erbjuda SFI-utbildning med praktik i Ängelholm liknande yrkes-SFI inom olika områden med betoning på det arbetsmarknaden eftersöker.
- ytterligare marknadsföra yrkesprogrammen på gymnasiet i samarbete med näringslivet för att fler ska välja dessa program som vi ser leder till arbete.
- presentera och marknadsföra utbildningsutbudet i kommunen på ett mer överskådligt sätt. Inte bara den kommunala verksamheten utan hela kommunens utbud av högre utbildning.
- arbeta aktivt med begreppet kunskapsstaden.